

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งการแจกแจงความถี่ของพฤติกรรมลงในตารางวิเคราะห์ข้อมูล การเปลี่ยนความถี่ของพฤติกรรมเป็นคะแนน เปรียบเทียบพฤติกรรมแต่ละด้านของแม่และเด็กเป็นรายละ และจากการวิเคราะห์ค่าสถิติโดยใช้ $t - test$ ผลปรากฏดังนี้คือ

1. ในการศึกษาลักษณะพฤติกรรมในสภาพการณ์แก้ปัญหาของแม่และเด็กเล็กในชนบทภาคกลาง ปรากฏว่า มีพฤติกรรมของแม่และเด็กเกิดขึ้นหลายด้าน ดังที่ปรากฏในตารางวิเคราะห์ข้อมูล เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 1 ที่ว่าลักษณะพฤติกรรมในสภาพการณ์แก้ปัญหาของแม่และเด็กเล็กจะแสดงออกได้หลายประเภท เมื่อนำพฤติกรรมแต่ละด้านของแม่และเด็กมาเปรียบเทียบกันเป็นรายละตามตารางที่ 2 พบว่า

1.1 พฤติกรรมของแม่ในชนบทภาคกลางที่ปรากฏเด่นชัดในทุกกลุ่มคือ พฤติกรรมการรบกวน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แม่เข้าไปขัดจังหวะการแก้ปัญหาของเด็ก อาจเป็นคำพูดที่แม่พูดในขณะที่เด็กกำลังสนใจที่จะแกะกล่อง หรือพฤติกรรมที่แม่เอากล่องมาแกะให้ รongลงมาคือ พฤติกรรมที่แม่แย่งมาทำเอง แม่จะเอากล่องนั้นมาจากเด็ก และแกะสกอตเทปออกจนหมด โดยที่เด็กไม่ได้มีส่วนร่วมในการเปิดกล่องอีกเลย เมื่อแม่แกะสกอตเทปออกหมดแล้วจึงส่งให้เด็ก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากทัศนคติและการคาดหวังของแม่ที่มีต่อเด็กในวัยนี้คือ แม่ไทยในชนบทมีการคาดหวังให้เด็กทำอะไรด้วยตนเองน้อย ผลการวิจัยนี้ตรงกับการศึกษาของสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก ที่ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็ก ที่ตำบลนาป่า จังหวัด

ชลบุรี และรายงานว่ แม่ที่คำบลนป่ำเกือบทั้งหมดมีทัศนคติอะลุ่มอะล่วยต่อการฟังพาของเด็กโดยเฉพาะในวัยทารกและวัยเด็กเล็ก¹ และทัศนคติเช่นนี้ ก็จะมีผลถึงวิธีการปฏิบัติของแม่ที่มีต่อเด็กด้วย แม่ก็จะปกป้องและยอมรับการฟังพาของเด็ก โดยการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ เพราะแม่มีความคิดว่า เด็กในวัยนี้ยังเล็กเกินไปที่จะแก้ปัญหาได้ การกระทำเช่นนี้ ก็มีส่วนคล้ายกับแม่ที่คำบลนป่ำ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว แม่ชาววนป่ำก็ไม่ได้ให้ความสำคัญอิสระแก่เด็กมากนัก โดยเฉพาะในการช่วยตัวเองตอนอยู่ในวัยเด็ก จากการสำรวจทัศนคติของแม่ในเรื่องพฤติกรรมกรฟังพาของเด็ก แสดงว่าแม่ที่คำบลนียอมรับพฤติกรรมฟังพาของเด็กในวัยนี้เป็นอย่างดี แม่แม่จะมีขอแม่บางประการ เมื่อเด็กมาขอให้ช่วยทำงานบางอย่างให้ แต่ส่วนใหญ่แม่ก็พร้อมที่จะช่วยเด็กอยู่แล้ว²

แต่ในขณะเดียวกัน แม่ไทยในชนบทภาคกลาง ก็ไม่ได้สนับสนุนให้เด็กฟังพาแม่อย่างซัดแจ่งจนเกินไป จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ก็มีพฤติกรรมของแม่ที่แสดงถึงลักษณะความต้องการที่จะฝึกอบรมให้เด็กรู้จักการฟังตนเอง คือ พฤติกรรมการแนะนำการสอนหรือทำให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วให้เด็กทำตาม และการยอมรับ ชมเชย ให้กำลังใจ ในการฝึกให้ลูกฟังตนเองนี้ แม่ที่คำบลนป่ำก็เห็นความจำเป็นคล้ายเหมือนกัน แม้ว่าแม่ที่คำบลนป่ำจะมีทัศนคติซึ่งอะลุ่มอะล่วยอย่างมากต่อพฤติกรรมฟังพาของเด็กวัยทารกและเด็กเล็ก แต่แม่เหล่านี้ก็มีการฝึกให้เด็กรู้จักฟังตนเองด้วย โดยเฉพาะในวัยที่เด็กย่างเข้าเกณฑ์ที่จะต้องไปโรงเรียน แม่เห็นว่าในวัยที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียน เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนรู้การฟังตนเองได้ ทัศนคติของแม่ที่มีต่อการฟังพาของเด็กในวัยนี้จึงค่อยเปลี่ยนไปจากเดิม ส่วนวิธีการฝึกที่แม่คำบลนป่ำใช้เพื่อให้เด็กกระทำตาม ปรากฏว่า

¹ ละม้ายมาศ ศรีทิตต์ และคณะ, อิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็ก, รายงานการวิจัย ฉบับที่ 9, หน้า 99.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 102.

แม่ส่วนใหญ่รายงานว่าวิธีที่ดีที่สุดที่จะฝึกเด็กให้รู้จักช่วยตัวเองก็คือ ค่อย ๆ สอนจนกว่าเด็กจะทำได้ นอกจากแม่จะใช้วิธีสั่งสอนเด็กแล้ว แม่ยังใช้วิธีทำให้ดูเป็นตัวอย่างด้วยการฝึกหัดเพื่อให้ได้ผลสมความมุ่งหวังของแม่เป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป และจะลดน้อยลงเมื่อเด็กมีอายุใกล้วัยเข้าโรงเรียน ในที่สุดเมื่อเด็กเข้าโรงเรียนแล้ว แม่จะมีความเข้มงวดในการฝึกเด็กเรื่องฟังกิจตนเองมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด¹ ตรงกับที่ วัตสัน (Watson) กล่าวไว้ว่า ทักษะคติของแม่ต่อเรื่องการฟังพาจะต้องมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของอายุของเด็ก แม่ควรคาดหวังให้เด็กทารกฟังพาแม่อย่างสมบูรณ์และในขณะที่เด็กโตขึ้นก็ควรคาดหวังว่าลูกควรจะสามารถฟังพาตัวเองได้เรื่อย ๆ ในขณะที่เด็กโตขึ้นแม่ควรจะเลี้ยงลูกในวัยทารกแบบให้ลูกฟังพาและในเวลาต่อมา ก็ควรฝึกให้ลูกลดการฟังพาลงเรื่อย ๆ ในขณะที่เด็กโตขึ้น โดยการให้รางวัลและยอมรับในพฤติกรรมกฟังกิจตนเองของเด็ก เพื่อสนับสนุนให้เด็กลดการฟังพาผู้อื่น และมีแนวโน้มที่จะเป็นอิสระมากยิ่งขึ้น²

นอกจากนี้ พฤติกรรมกฟังกิจยอมรับ ชมเชยให้กำลังใจของแม่ในชนบทภาคกลางก็น่าจะเป็นการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความมั่นใจ และมีแนวโน้มที่จะฟังกิจตนเองมากขึ้น ตามที่ เฮอร์ล็อก (Hurlock) กล่าวว่า แม่ที่ยอมรับเด็กและมีทัศนคติแบบประชาธิปไตยต่อเด็ก จะทำให้เด็กมีส่วนร่วมในครอบครัวมากขึ้นและฟังกิจตนเองได้³ และจากการศึกษาของไซมอนส์ (Symonds) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมของพ่อแม่ที่แสดงถึงการยอมรับลูกเปรียบเทียบกับการปฏิเสธลูกพบว่า เด็กที่พ่อแม่ให้การยอมรับจะเป็นผู้ที่เพื่อนฝูงรักใคร่ และให้การยอมรับเป็นอย่างดี

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 107.

² Watson and Lindgren, Psychology of the Child, 3d.ed., p.332

³ Hurlock, Child Development, p.661

ชอบเข้าสังคม สนใจการงาน มีเพื่อนมาก มองโลกในแง่ดี ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น
ปรับตัวได้ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ ส่วนเด็กที่พ่อแม่ปฏิเสธ จะมีลักษณะตรงกันข้าม¹
ดังนั้น การยอมรับ ชมเชย ให้ความสำคัญของแม่ที่มีต่อเด็ก จึงเป็นการส่งเสริมพฤติกรรม
การพึ่งตนเองของเด็ก

สำหรับพฤติกรรมของแม่ที่แสดงออกน้อยที่สุด คือพฤติกรรมการออกคำสั่งซึ่ง
เป็นคำสั่งของแม่ที่ไม่เกี่ยวกับการทำงานหรือการแก้ปัญหาของเด็ก เช่น แม่สั่งให้เด็ก
เอาของเล่นไปเก็บ เป็นต้น การที่แม่ไม่ค่อยออกคำสั่งแก่เด็กอาจเนื่องจากการทดลอง
โดยสร้างสภาพการณ์ให้เด็กแทะกลองที่บรรจุนมและของเล่นนี้ เป็นสภาพการณ์ที่
เร้าความสนใจของเด็กอย่างมาก เด็กมีความต้องการที่จะแทะกลองเพื่อเอาขนมและ
ของเล่นให้ได้ ดังนั้นพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกจะเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาเกือบทั้งสิ้น
แม้จึงไม่จำเป็นต้องออกคำสั่งในพฤติกรรมของเด็กที่ไม่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาของเด็ก
นอกจากนี้แม่ในชนบทภาคกลางก็ไม่แสดงการตีเคียนคว่า และทำโทษเด็กในวัยนี้มากนัก
เนื่องจากในปัจจุบันบทบาทของแม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในวิธีการอบรมเด็ก กล่าวคือ
บทบาทของแม่ในฐานะที่เป็นผู้วางระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดต่อลูก จะเปลี่ยนไปในรูป
ที่เป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำต่อเด็ก จากผลการวิจัยนี้ก็ปรากฏพฤติกรรมการแนะนำ การสอน
ของแม่เกิดขึ้นมากกว่าการตีเคียนคว่า ทำโทษ แสดงว่าแม่ในปัจจุบันจะยอมรับฟังความ
คิดเห็นและพฤติกรรมต่าง ๆ จากเด็กมากขึ้น ใช้การให้เหตุผลและวิธีการที่ไม่เคร่งครัด
ต่อเด็กมากขึ้น การใช้วิธีลงโทษทางร่างกายจะค่อย ๆ ลดลง ซึ่งสอดคล้องกับความคิด
เห็นของแม่ชาวนาป่า ซึ่งแม่ชาวนาป่าได้สังเกตถึงการเปลี่ยนแปลงในวิธีการอบรมเด็ก
เมื่อเปรียบเทียบระหว่างแม่ในสมัยก่อนกับแม่ในกลุ่มปัจจุบัน² การที่แม่มีพฤติกรรมตีเคียน

¹ Symonds, The Psychology of Parent - Child Relationships,
pp. 283-285

² ละม้ายมาศ ศรีหัตถ์ และคณะ, อิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็ก,
รายงานการวิจัย ฉบับที่ 9, หน้า 146.

กว่า ท้าโทษน้อย จะทำให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบและทัศนใจด้วยตนเอง จากการศึกษาของ เอเยอร์ (Ayer) พบว่า เด็กที่ได้รับการเขียนที่ จะมีลักษณะบุคลิกภาพห่างจากความเป็นจริง ต้องพึ่งผู้ใหญ่ในความสัมพันธ์และความเอาใจใส่อย่างผิดปกติ และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ยาก ส่วนเด็กที่พ่อแม่ยอมให้มีอิสระในการใช้ความคิดและทัศนใจด้วยตนเองนั้นจะสามารถเผชิญความจริงได้ดีกว่าและพึ่งผู้ใหญ่น้อยกว่า¹

1.2 เมื่อพิจารณาถึงลักษณะพฤติกรรมของเด็ก จะเห็นว่า พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมากที่สุดในแต่ละกลุ่มคือ พฤติกรรมการทำงานด้วยตนเองของเด็ก ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ตามตารางที่ 3 ระดับที่ปรากฏชัดเจน คือ พฤติกรรมการทำงานด้วยตนเองของเด็กระดับที่ 4 เป็นพฤติกรรมที่เด็กมองดูแม่แกะกล่อง หรือแม่สอนให้เปิดกล่องโดยที่เด็กไม่ได้ทำอะไร รองลงมาคือ พฤติกรรมในระดับที่ 2 ซึ่งเป็นพฤติกรรมของเด็กในการตั้งใจเปิดฝากล่องอย่างกระตือรือร้นเมื่อแม่ชักชวนให้เด็กทำ ผลการวิจัยนี้อาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกนี้สอดคล้องกับพฤติกรรมของแม่ นั่นคือ เมื่อแม่มีพฤติกรรมที่ยอมรับการพึ่งพาของเด็ก เด็กก็จะแสดงพฤติกรรมการพึ่งพาต่อแม่ โดยการให้แม่แกะกล่องให้แล้วเด็กรับมองดู ในขณะที่เด็กก็ไม่ได้แสดงการพึ่งพาแม่จนเกินไป เมื่อแม่ชักชวนหรือแนะนำให้เด็กแกะกล่อง เด็กก็จะตั้งใจทำอย่างกระตือรือร้น พฤติกรรมการพึ่งพาของเด็กนี้ สแตนดเลอร์ (Stendler) เชื่อว่า มีช่วงวิกฤติในระหว่างปีแรก ๆ ที่เด็กมีการพึ่งพามาก ช่วงแรกเกิดในปลายปีแรกของชีวิต เมื่อเด็กเริ่มรับรู้ถึงการพึ่งพาของเขากับแม่ เด็กจะทดสอบแม่เพื่อดูว่าเขาสามารถพึ่งพาแม่ได้หรือไม่ ช่วงที่สองเกิดขึ้นในระหว่างอายุ 2-3 ปี ในช่วงเวลานี้ จากแรงกดดันของวัฒนธรรมจะทำให้

¹ Ayer and Bernreuter, "A Study of the Relationship between Discipline and Personality Traits in Little Children," Journal of Genetic Psychology 50 : 163-170.

เด็กมีความเป็นอิสระ พึ่งพาตนเองได้เพิ่มขึ้น¹ การที่เด็กจะสามารถพึ่งตนเองได้ก็เพียงใจ ย่อมขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างแม่และลูก คือขึ้นอยู่กับกรณีที่แม่ใช้อำนาจควบคุมบังคับ หรือเปิดโอกาสให้ลูกมีอิสระ แม่ที่ฝึกให้ลูกมีความเป็นตัวของตัวเอง หรือหัดให้กระทำการต่าง ๆ ได้สำเร็จมากขึ้นตามอายุในขณะเดียวกันก็ยังคงสนใจที่จะรับผิดชอบเกี่ยวกับการตัดสินใจบางอย่างของลูก การกระทำเช่นนี้ จะสามารถปลูกฝังทั้งความรับผิดชอบและการพึ่งตนเองให้กับลูกได้²

นอกจากนี้ การแนะนำหรือทำให้ลูเป็นตัวอย่างของแม่ จะทำให้เด็กมีความสนใจ อยากรู้อยากเห็น และทำงานนั้นด้วยความเต็มใจ เซียร์ส (Sears) กล่าวว่า การที่เด็กทำอะไรแล้วแม่ช่วยแนะนำด้วยคำอ่อนหวานจะทำให้เด็กเกิดความหวังและกระตือรือร้นที่จะกระทำ³ เพราะเด็กในวัยนี้มีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมและเชื่อฟังคำแนะนำของแม่อยู่แล้ว ตามที่ ดูบิน (Dubin) กล่าวว่า การฝึกหัดทางสังคมให้แก่เด็กที่กำลังต้องการตัวอย่างเพื่อเลียนแบบ จะทำให้เด็กเอาอย่างพฤติกรรมนั้นมาเป็นของตนได้ง่ายที่สุด⁴ เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมและการปรับตัวในการดำรงชีวิตจากผู้ใกล้ชิด⁵ โดยเฉพาะแม่ซึ่งเป็นผู้ตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของเด็ก เหตุผล

¹ Stendler cited in Johnson and Medinnus, Child Psychology : Behavior and Development, 2d ed., p.573

² Mussen and others, Child Development and Personality, p.627

³ Sears and others, Patterns of Child Rearing, p.160

⁴ Dubin cited in Breckenridge and Vincent, Child Development : Physical and Psychological Growth Through Adolescence, 5 th ed., p.135

⁵ Hurlock, Child Development, p.661

อีกประการหนึ่งที่เด็กตั้งใจทำตามเมื่อแม่ชักชวนหรือแนะนำสั่งสอน อาจเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของแม่ในชนบทที่มีค่านิยมที่ต้องการให้เด็กแสดงความเคารพ เชื่อฟังผู้ใหญ่ ด้ยการกระทำตามคำสั่งทุกอย่างของพ่อแม่ ถ้าขัคคำสั่งของผู้ใหญ่นับ เป็นการแสดงความไม่เคารพเชื่อฟัง จากรายงานการวิจัยที่ศึกษาอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็กที่ตำบลนาป่า¹ ก็สนับสนุนเช่นกัน

สำหรับพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกน้อยได้แก่ พฤติกรรมการแสดงความผูกพัน (Attachment) เช่น การเข้าไปนั่งตักแม่ หรือต้องให้แม่อุ้มอยู่ตลอดเวลา เป็นต้น จากผลการวิจัยนี้ ชี้ให้เห็นว่า ถึงแม่แม่ไทยในชนบทจะมีการยอมรับพฤติกรรมการพึ่งพาของเด็ก แต่แม่ก็ไม่ได้ส่งเสริมให้เด็กแสดงความผูกพันโดยวิธีเกาะติดแม่อุ้มอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากแม่ไม่มีเวลาอยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากนัก ต้องออกไปทำงานนอกบ้านด้วยความจำเป็นทางอาชีพในชนบท ซึ่งมักจะประกอบอาชีพทางกสิกรรมเป็นส่วนใหญ่ เมื่อแม่มีความจำเป็น ต้องช่วยพ่อแม่ประกอบอาชีพเช่นนี้ จึงต้องปล่อยให้ลูกอยู่ในความดูแลของย่าหรือยาย ซึ่งมีอายุมากแล้ว ออกไปทำงานนอกบ้านไม่ไหว ถ้าเป็นครอบครัวเดี่ยว แม่ก็จะให้พี่ดูแลน้องแทน หากไม่มีใครเลยแม่ก็จะนำเด็กไปช่วย ปล่อยให้เล่นตามลำพังแล้วแม่ก็ทำงานอยู่ไกล ๆ เมื่อแม่ไม่เปิดโอกาสให้ลูกแสดงความผูกพันต่อแม่เช่นนี้ เด็กจึงมีพฤติกรรมในค่านี้น้อย พฤติกรรมส่วนใหญ่ที่แม่แสดงถึงความรักลูก จึงมักจะเกี่ยวกับความจำเป็นในการดำรงชีวิตของเด็ก เช่น ดูแลหาอาหารให้ทำความสะอาดให้เด็ก เป็นต้น นอกจากนี้ การที่เด็กมีพฤติกรรมการแสดงความผูกพันน้อยอาจเนื่องมาจาก เด็กในวัยนี้เริ่มจะมีพฤติกรรมการติดผู้ใหญ่เปลี่ยนไป ในเด็กเล็กมักจะชอบเกาะติดหรืออยู่ใกล้ชิดแม่ เมื่อมีคนแปลกหน้ามา แต่เมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น เด็กเต็มใจที่จะแยกจากแม่ชั่วคราว และรู้สึกมั่นคงมากขึ้น เมื่อต้องอยู่ในสถานที่ที่แปลก ระหว่างอายุ 3-4 ปี เด็กจะมี

¹ ละม้ายมาศ ศรีทักต์ และคณะ, 'อิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็ก รายงานการวิจัยฉบับที่ 9, หน้า 87

ความต้องการผูกพันใกล้ชิดลดน้อยลง และจะยังคงลดน้อยอยู่หลังจาก 4 ปีไปแล้ว¹
จากเหตุผลดังกล่าว ผลการวิจัยจึงปรากฏว่า เด็กมีพฤติกรรมการแสดงความต้องการผูกพันน้อยที่สุด

2. เปรียบเทียบลักษณะพฤติกรรมในสภาพการณ์แก้ปัญหของแม่และเด็ก ตาม
ตัวแปรด้านเพศ ลำดับที่การเกิด และฐานะทางเศรษฐกิจ ผลปรากฏว่า

2.1 เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของแม่และเด็กระหว่างเพศหญิงและ
เพศชาย จากตารางที่ 4 พบว่า แม่มีพฤติกรรมการชักชวนเด็กหญิงมากกว่าเด็กชายอย่าง
มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเด็กหญิงมีพฤติกรรมการแสดงความต้องการผูกพันมากกว่าเด็กชาย อย่าง-
มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ของแม่และเด็ก ไม่พบความแตกต่างอย่างมี
นัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมแต่ละด้านระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย

การที่แม่มีพฤติกรรมการชักชวนเด็กหญิงมากกว่าเด็กชายอาจเนื่องจาก เด็กหญิง
มีการแสดงความต้องการผูกพันต่อแม่มากกว่าเด็กชาย จากผลการวิจัยนี้ ก็ได้ผลว่า เด็กหญิงมี
พฤติกรรมการแสดงความต้องการผูกพันมากกว่าเด็กชายอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 การที่เป็นเช่นนี้
เพราะการอบรมเลี้ยงดูและการคาดหวังของแม่ที่มีต่อเด็กหญิงและชายไม่เหมือนกัน ในสังคม-
ไทย แม่มักฝึกอบรมสั่งสอนผู้หญิงให้เป็นแม่บ้านแม่เรือน สุภาพเรียบร้อย และยึดมั่นในประเพณี
เด็กหญิงส่วนมากจึงไม่ค่อยเป็นตัวของตัวเอง มักจะต้องทำอะไรต่าง ๆ ไปโดยได้รับความเห็น
ชอบจากผู้ใหญ่และคนอื่น ๆ เสมอ ส่วนเด็กผู้ชายนั้นตรงกันข้าม แม้ว่าเด็กชายจะได้รับการ
ควบคุมพอ ๆ กับเด็กหญิง แต่สังคมและพ่อแม่ ก็ไม่มุ่งหวังให้เด็กชาย เรียบร้อย อ่อนหวาน
และยึดมั่นในประเพณีเท่ากับเด็กหญิง ทำให้เด็กชายมีความเป็นตัวของตัวเองมากกว่า
เด็กหญิง นอกจากนี้สังคมยอมรับการพึ่งพาคนอื่นของเด็กหญิง แต่ไม่ยอมรับการพึ่งพาคนอื่น

ของเด็กชาย¹ ดังนั้นเด็กหญิงจึงมีพฤติกรรมการแสดงความผูกพันมากกว่าเด็กชาย จึงทำให้ผลการวิจัยในครั้งนี้ แม้มີพฤติกรรมการชักชวนเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการความรัก ความอบอุ่นของเด็กหญิง โดยการกระตุน หรือชักชวนให้เด็กหญิงทำงานมากกว่าเด็กชาย

แม้ว่าเด็กหญิงจะแสดงความผูกพันต่อแม่มากกว่าเด็กชาย แต่ในการปฏิบัติของแม่ที่มีต่อเด็กทั้ง 2 เพศ ยกเว้นพฤติกรรมการชักชวนแล้ว จะไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แม้มิมีความคิดว่า เด็กในวัยนี้ยังเล็กเกินกว่าที่จะแยกความแตกต่างในการปฏิบัติของแม่ที่มีต่อเพศหญิงและเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเซียร์สและคณะ (Sears et al) ที่ได้ทำการศึกษเปรียบเทียบแม่ของเด็กชาย 91 คน แม่ของเด็กหญิง 83 คน กับการฝึกให้ลูกฟังตนเอง และมีการยับยั้งการฟังตนเองจะแตกต่างกันหรือไม่ และปรากฏว่า แม่ของเด็กหญิง ฝึกให้ลูกฟังตนเองและยับยั้งการฟังตนเองเพียงบางคนเท่านั้น เช่นเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อย การเชื่อฟังทั้งนี้เพราะหวังให้ลูกผู้หญิงมีลักษณะสมเป็นกุลสตรี แต่เมื่อคำนึงถึงด้านอื่น ๆ ในการฝึกให้ฟังตนเองหรือยับยั้งการฟังตนเองรวมกันทุกด้านแล้ว จะไม่พบว่า แม่ฝึกหรือยับยั้งการฟังตนเองแตกต่างกันในระหว่างเด็กหญิงและเด็กชาย เหตุที่ทำให้ไม่แตกต่าง อาจเนื่องมาจากสังคมไม่ถือว่าพฤติกรรม การฟังตนเองในวัยเด็กเป็นพฤติกรรมที่ควรจะต้องแตกต่างกันในระหว่างเพศ²

อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการรบกวนและพฤติกรรมการแนะนำ การสอนของแม่ที่มีต่อเด็กหญิงและเด็กชาย ถึงแม้ว่าจะไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่ก็มีแนวโน้มว่า

¹ ประพนท เล็กสวัสดิ์, "ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การฟังผู้อื่น พฤติกรรมก้าวนการเป็นผู้นำ และความรู้สึกรับผิดชอบ" (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2517), หน้า 103-104.

² Sears and others, Patterns of Child Rearing, pp. 406-407.

แม่จะมีการรบกวนหรือมีการแนะนำ การสอน เด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย จากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วว่า เด็กหญิงแสดงพฤติกรรมการผูกพันกับแม่มากกว่าเด็กชาย แม่จึงมีการรบกวนโดยการกระตุ้น ชักชวน ตลอดจนมีการแนะนำ การสอนเด็กหญิง เพื่อให้ทำงานมากกว่าเด็กชาย

นอกจากนี้ พฤติกรรมการตีเคียน คำว่า ทำโทษของแม่ ก็มีแนวโน้มว่าจะมีต่อเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย ถึงแม้จะไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ การที่แม่มีการตีเคียน คำว่า ทำโทษ เด็กหญิงมากกว่าอาจเนื่องมาจากค่านิยมและความคาดหวังของสังคมที่ต้องการให้เด็กหญิง มีลักษณะสุภาพเรียบร้อย สมเป็นกุลสตรี และยึดมั่นในประเพณีมากกว่าเด็กชาย จึงทำให้แม่มีแนวโน้มที่จะตีเคียน คำว่า เด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมของเด็ก จะเห็นว่า เด็กหญิงมีพฤติกรรมการแสดงความผูกพันมากกว่าเด็กชายอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วว่าเนื่องจากค่านิยมของสังคมที่คาดหวังว่าเด็กชายควรจะมีเข้มแข็ง อดทน เป็นอิสระแก่ตนเองมากกว่าเด็กหญิง จึงทำให้แม่ยอมรับพฤติกรรมการแสดงความผูกพันของเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย ดังนั้น เด็กหญิงจึงมีพฤติกรรมค่านิยมมากกว่าเด็กชาย ส่วนพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ของเด็กหญิงและเด็กชาย ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับพฤติกรรมค่านิยมต่าง ๆ ของแม่ นั่นคือ เมื่อแม่แสดงพฤติกรรมต่อเด็กหญิงและเด็กชายไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จะส่งผลถึงพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออก ทำให้พฤติกรรมของเด็กหญิงและเด็กชายไม่แตกต่างกันด้วย เพราะพฤติกรรมของเด็ก ขึ้นอยู่กับวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่เป็นสำคัญ

2.2 เปรียบเทียบพฤติกรรมของแม่และเด็กในค่านิยมต่าง ๆ ระหว่างลูกคนโตกับลูกคนรอง จากตารางที่ 5 พบว่า แม่มีพฤติกรรมการชักชวนลูกคนรองมากกว่าลูกคนโต อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนพฤติกรรมค่านิยมอื่น ๆ ของแม่และเด็กไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างลูกคนโตกับลูกคนรอง

การที่พบว่า แม่ชักชวนลูกคนรองมากกว่าลูกคนโต อาจเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของแม่ที่มีต่อลูกคนโตและลูกคนรอง ลูกคนแรกพ่อแม่ยังไม่มีความมั่นใจเกี่ยวกับการ

เลี้ยงลูกของคน ลูกคนต่อ ๆ มา พ่อแม่จะมีความชำนาญในการเลี้ยงดูมากขึ้น¹ ในการฝึกเด็กให้พึ่งตนเอง แม่ของลูกคนรองจะมีวิธีการที่มั่นใจกว่าวิธีปฏิบัติต่อลูกคนแรก เพราะจากประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกคนแรก จะทำให้แม่หาข้อบกพร่องมาปรับปรุงในการเลี้ยงลูกคนต่อไป ดังนั้นในการแก้ปัญหา แม่จึงมีวิธีการกระตุ้นหรือชักชวนลูกคนรองมากกว่าลูกคนโต

ส่วนพฤติกรรมคนอื่น ๆ ของแม่และเด็ก ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างลูกคนโตและลูกคนรอง ซึ่งขัดแย้งกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มีความแตกต่างกันในลักษณะพฤติกรรมของแม่และเด็ก เมื่อเปรียบเทียบระหว่างลูกคนโตกับลูกคนรอง การที่ผลการวิจัยขัดกับสมมติฐานอาจเนื่องมาจากในสภาพการแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นนี้ แม่ยากให้ลูกของตนมีความสามารถที่จะแก้ปัญหาให้ได้ จึงพยายามแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ต่อลูกคนโตและลูกคนรองเหมือนกัน เพื่อให้บรรลุจุดหมายของแม่คือต้องการให้เด็กแก้ปัญหาให้ได้เท่านั้น นอกจากนี้ อาจเป็นเพราะสังคมไทย มิได้คาดหวังให้ลูกคนโตกับลูกคนรองต่างกันมาก เหมือนกับความแตกต่างระหว่างเพศ การปฏิบัติตัวของพ่อแม่ต่อลูกแต่ละลำดับก็ไม่แตกต่างกันมากนัก หากจะแตกต่างกันบ้างก็เป็นผลที่มาจากความจำเป็นหรือความไม่ตั้งใจของพ่อแม่ ลำดับที่การเกิดจึงมีผลทำให้บุคลิกภาพของเด็กแตกต่างกันน้อย ผลของการวิจัยนี้ ตรงกับความเห็นของเครช (Krech) และครัทฟิลด์ (Crutchfield) ที่กล่าวว่า ลำดับการเกิดอาจจะมีผลต่อบุคลิกภาพ แต่ก็เป็นผลที่แตกต่างของแต่ละบุคคลมากกว่า เพราะบุคลิกภาพของคนขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยาของบุคคลนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงตัวแปรอื่น ๆ นอกเหนือไปจากลำดับที่การเกิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา²

¹ แก้วตา คณะวรรณ, "ความสัมพันธ์ของลำดับการเกิดกับบุคลิกภาพทางจิต" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510), หน้า 1-2.

² David Krech, Richard S. Crutchfield, Element of Psychology (New York: Alfred A. Knopf, 1959), pp. 601-602.

อย่างไรก็ดี ข้อมูลเกี่ยวกับลำดับที่การเกิดในประเทศไทยยังมีน้อย จึงไม่อาจชี้ชัดว่า เหตุใดผลการวิจัยจึงขัดกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าน่าจะได้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับตัวแปรค่านี้อีกกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้อย่างเป็นแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ต่อไป

แม้ว่าพฤติกรรมของแม่และเด็กในด้านต่าง ๆ ยกเว้นพฤติกรรมการชักชวนของแม่จะไม่มี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญก็ตามแต่ก็มีพฤติกรรมบางด้านที่มีแนวโน้มว่าจะแตกต่างกันดังเช่น พฤติกรรมการแนะนำการสอนของแม่ที่มีต่อลูกคนโต มีแนวโน้มที่จะมากกว่าลูกคนรอง อาจเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของแม่ที่มีต่อลูกคนโต ลูกคนโตจะได้รับการดูแลเอาใจใส่จากแม่มาก จากการศึกษาของแอดเลอร์ (Adler) ก็พบว่า ลูกคนโตจะได้รับความรัก ความเอาใจใส่จากพ่อแม่มากกว่าลูกคนที่สองจะตามมา¹ จึงมีผลทำให้ลูกคนโตมีลักษณะการพึ่งพาผู้อื่นมากกว่าลูกคนรอง จากการศึกษาของฮิลตัน (Hilton)² และของสแชคเตอร์ (Schachter)³ ได้ผลตรงกันว่า ลูกคนโตจะมีลักษณะการพึ่งพาผู้อื่นมากกว่าลูกคนรอง ในการแก้ปัญหาแม่จึงมีแนวโน้มที่จะแนะนำหรือสอนลูกคนโตให้ทำงานมากกว่าลูกคนรอง

2.3 เปรียบเทียบพฤติกรรมของแม่และเด็กในด้านต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกับกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างพฤติกรรมของแม่และเด็กกลุ่มที่มีฐานะเศรษฐกิจสูงกับกลุ่มที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำซึ่งขัดกับสมมติฐานของผู้วิจัยที่ตั้งไว้ว่า มีความแตกต่างกันในพฤติกรรมของแม่และเด็กเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่มีฐานะเศรษฐกิจสูง กับกลุ่มที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำ การที่ผลการ

¹Adler, Social Interest, pp. 229 - 241.

²Hilton cited in Wiggins, The Psychology of Personality pp. 193 - 194.

³Schachter, The Psychology of Affiliation, pp. 43 - 52.

วิจัยขัดแย้งกับสมมุติฐานอาจเนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้คือ

(1.) ระยะเวลาของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ ต่างกับระยะเวลาของกลุ่มตัวอย่างในผลงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมาตั้งเป็นสมมุติฐานขึ้น การที่ระยะเวลาของเด็กต่างกัน จะทำให้สภาพแวดล้อมตลอดจนวิธีการที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็กเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ในวัยเด็กเล็ก พ่อแม่จะยอมรับพฤติกรรมที่ผิดของเด็กรวม เพราะเด็กต้องการความช่วยเหลือจากพ่อแม่ เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานทั้งทางร่างกายและอารมณ์ เช่น ความรัก ความมั่นคง ความปลอดภัย เป็นต้น แม่จะทำทุกอย่างตามที่ลูกต้องการ แต่เมื่อเด็กมีอายุเพิ่มขึ้น ทักษะคิดและทำที่ของแม่ที่มีต่อเด็กจะเปลี่ยนไป แม่จะคาดหวังให้ลูกพึ่งตนเองได้เพิ่มขึ้น และวิธีการฝึกให้ลูกพึ่งตนเองก็จะเพิ่มความเข้มงวดตามระดับอายุและความพร้อมของเด็ก ดังนั้นในระยะเวลาที่ต่างกันก็จะมีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ทำให้ผลการวิจัยในครั้งนี้ขัดกับสมมุติฐานดังกล่าว

(2.) ลักษณะอาชีพและรายได้ของคนไทยในชนบทภาคกลางมีความแตกต่างกันน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพและรายได้ของกลุ่มในเมือง จึงทำให้ลักษณะความเป็นอยู่ของคนในชนบทกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกับกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำไม่แตกต่างกันมากนัก ตรงกันข้ามกับสังคมในเมือง กลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกับกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง จะมีลักษณะที่แตกต่างกันมาก สภาพที่แตกต่างกันเช่นนี้ก็น่าจะมีผลถึงการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ด้วย ทำให้ผลการวิจัยในครั้งนี้ขัดแย้งกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

(3.) เด็กในวัยที่ผู้วิจัยศึกษา เป็นวัยที่ยังพึ่งตนเองได้ไม่เต็มที่ ต้องอาศัยความช่วยเหลือ การดูแลเอาใจใส่จากแม่ วิธีการปฏิบัติของแม่ที่มีต่อเด็กในวัยนี้ จึงมีลักษณะให้ความช่วยเหลือเด็กเกี่ยวกับความจำเป็นในการดำรงชีวิตของเด็กเหมือน ๆ กัน แม้ว่าแม่กลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง มีแนวโน้มว่ามีการดูแลเอาใจใส่เด็กมากกว่ากลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ แต่โดยส่วนรวมแล้วก็ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เพราะแม่ทั้ง 2 กลุ่มต่างก็มองเห็นความจำเป็นในการช่วยเหลือเด็กในวัยนี้เหมือน ๆ กัน

(4.) ลักษณะวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างในชนบทไทยกับในต่างประเทศ มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด และจะเกี่ยวโยงถึงทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมของ

บุคคลในวัฒนธรรมนั้น ๆ ค่าย เช่น ค่านิยมในเรื่องการพึ่งพาตนเองของเด็ก จากรายงาน การวิจัยของสถาบันคาร์เนกีว่าเรื่องเด็ก ใ้รายงานเกี่ยวกับค่านิยมในการพึ่งตนเองของ เด็กไทยในชนบทเปรียบเทียบกับค่านิยมในอเมริกาว่า ในวัฒนธรรมไทยโดยทั่วไป ค่านิยม ในการพึ่งพาตนเองยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับวัฒนธรรมที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สูงเช่น อเมริกา ซึ่งมีค่านิยมในการพึ่งพาตนเองสูง ดังจะเห็นได้จากการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ของแม่อเมริกัน เด็กอเมริกันจะต้องรู้จักช่วยตัวเองตั้งแต่ยังเล็ก เพื่อพร้อมที่จะออกไป เชนิญกับโลกภายนอก ที่มีแต่การแข่งขันอยู่ตลอดเวลาได้ เด็กอเมริกันส่วนใหญ่จะไม่ได้ รับการประคบประหงมมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากการฝึกให้เด็กรู้จักการพึ่งตนเองเป็นค่านิยม ที่สูงในวัฒนธรรมของอเมริกัน ส่วนในวัฒนธรรมทางภาคเอเชียอาคเนย์โดยเฉพาะของไทย ค่านิยมในความเป็นอิสระยังอยู่ในระดับต่ำกว่าของอเมริกันมาก¹ ดังนั้นลักษณะของวัฒนธรรม ในสังคมต่าง ๆ จะมีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ด้วย กล่าวคือ ในวัฒนธรรมที่แตกต่าง กัน วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ในวัฒนธรรมนั้น ๆ ก็จะไม่แตกต่างกันไปด้วย

จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผลการวิจัยที่ได้จากการเปรียบเทียบพฤติกรรมของ แม่และเด็กในค่านต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง กับกลุ่มที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจต่ำ ชัดแย้งกับสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น

เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มที่พฤติกรรมของแม่และเด็กทั้ง 2 กลุ่มจะแตกต่างกัน แม้ว่าจะแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ จะเห็นว่าแม่กลุ่มต่ำมีแนวโน้มที่จะปฏิเสธไม่สนใจ ลูกมากกว่ากลุ่มสูง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของเซียร์ส และคณะ (Sears et. al) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับแบบแผนของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดย การสัมภาษณ์การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนุบาลของแม่ที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมต่างกัน

¹ ละม้ายมาศ ศรทัตต์, อิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็ก, รายงานการ วิจัยฉบับที่ 9, หน้า 110.

จากการศึกษาพบว่า พ่อแม่ระดับกลางให้ความอบอุ่นแก่เด็กมากกว่าพ่อแม่ระดับต่ำ¹

นอกจากนี้พฤติกรรมการรบกวนของแม่ พบว่ากลุ่มต่ำมีแนวโน้มว่าจะมากกว่ากลุ่มสูง ส่วนพฤติกรรมของการแย่งมาทำเองของแม่ ปรากฏว่ากลุ่มสูงมีแนวโน้มที่จะมากกว่ากลุ่มต่ำ ที่เป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า แม่กลุ่มต่ำมีวิธีการปฏิบัติที่จะฝึกให้ลูกพึ่งพาตนเองมากกว่าแม่กลุ่มสูง จากผลการวิจัยนี้ ในการแก้ปัญหา แม่กลุ่มสูงจะแย่งมาทำเองมากกว่าแม่กลุ่มต่ำ โดยไม่ฝึกให้เด็กแก้ปัญหาค้นหาด้วยตนเองบ้าง แต่แม่กลุ่มต่ำจะมีพฤติกรรมการรบกวนมากกว่าแม่กลุ่มสูง ซึ่งการรบกวนนี้ก็จะเป็นการช่วยให้เด็กทำงานนั้นด้วยตนเองได้มากกว่าวิธีแย่งมาทำเองของแม่กลุ่มสูง การที่แม่กลุ่มต่ำมีพฤติกรรมที่ต้องการฝึกให้ลูกพึ่งพาตนเองได้มากกว่าแม่กลุ่มสูงนี้ อาจเนื่องจากแม่กลุ่มต่ำไม่ค่อยมีเวลาดูแลเอาใจใส่ลูกมากนัก เพราะจะต้องประกอบอาชีพหารายได้มาจุนเจือครอบครัว การที่ฝึกให้เด็กช่วยตัวเองจะเป็นการแบ่งเบาภาระของแม่ได้บ้าง และเด็กก็สามารถช่วยตัวเองได้ เมื่อแม่ไม่อยู่หรือไม่มีเวลาที่จะมาช่วยเหลือลูก

ส่วนพฤติกรรมของเด็ก พบว่าเด็กกลุ่มสูงมีพฤติกรรมการทำงาน ไม่ยอมทำมีแนวโน้มมากกว่ากลุ่มต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องจากวิธีการอบรมเลี้ยงดูของแม่กลุ่มต่ำมีความเข้มงวดต่อความก้าวร้าว มีการลงโทษ เน้นการเชื่อฟังพ่อแม่มากกว่าการอบรมเลี้ยงดูของแม่กลุ่มสูง จากการศึกษาของกิลบส์ (Gilbs) และแมคโคบี (Maccoby) ซึ่งเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูเด็กของแม่ระดับกลางและระดับต่ำ จำนวน 379 ครอบครัวในนิวอิงแลนด์ (New England) ผลการวิจัยพบว่า การเลี้ยงดูเด็กของมารดาจาก

¹Sears and others cited in David Krech, Richard S. Crutchfield and Egerton L. Ballanchey, Individual in Society (Tokyo : McGraw-Hill, 1962), p. 317.

ครอบครัวทั้ง 2 ระดับไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่การฝึกหัดอบรมเด็กปรากฏว่า แม่จากครอบครัวระดับต่ำเข้มงวดต่อการก้าวร้าว และการระงับความต้องการของเด็กมากกว่าแม่จากครอบครัวระดับกลาง การลงโทษใช้วิธีลงโทษทางร่างกาย มีการลงโทษเรื่องความต้องการก้าวร้าวของเด็กต่อผู้ปกครองและเพื่อนมากกว่าแม่ระดับกลาง¹ จากเหตุดังกล่าวจึงมีแนวโน้มว่าเด็กกลุ่มต่ำจะมีพฤติกรรมการทำงานไม่ยอมทำน้อยกว่าเด็กกลุ่มสูง โดยเฉพาะเมื่อเด็กอยู่ต่อหน้าแม่ ซึ่งเป็นผู้ที่ควบคุมลงโทษเด็กโดยตรง

¹Gilbs and Maccoby cited in Sewell, "Social - Class and Childhood Personality", Approaches, Contexts and Problems of Social Psychology, p. 190.